

som skal rangere højere end alt andet.

I gamle dage var patriotisme en æres-
sag, og medborgerskabet var den højeste
dyd i samfundslivet. Dette indebar såvel
5 rettigheder som pligter. Tiden er måske
inde til at omfavne dette ideal på ny.
Den nationale identitet – forstået som
politisk og kulturel forankring inden
for et afgrænset territorium – har stadig
10 en afgørende rolle at spille i det nye år-
tusinde. Lad os betragte nationen som
et fælles projekt og ikke som en biolo-
gisk arv. Leve patriotismen!

15 Kronik i Berlingske Tidende 20/11 2003.

T. 27

Det danske fællesskab

20 Af Karen Jespersen

*I bogen Til støtte for Fatima (2003) ar-
gumenterer den forhenværende socialde-
mokratiske folketingspolitiker og minister,
25 cand. mag. Karen Jespersen bl.a. for, at
det politiske og det kulturelle fællesskab i
Danmark ikke kan skilles ad.*

Et multikulturelt samfund

30 Udtrykket "det multikulturelle sam-
fund" er et begreb, der for alvor er duk-
ket op i takt med den voksende ind-
vandring. Et uklart begreb, der dækker
over flere forskellige ting. Derfor gør det
35 også mere skade end gavn.

Begrebet multikulturelt samfund
bruges nogle gange slet og ret om det,
at der bor mennesker med forskellig
kulturbaggrund i et land, altså eksem-
40 pelvis tyrkisk, pakistansk eller iransk
baggrund. Men ofte bruges det også i
en langt mere vidtgående forstand: Det
multikulturelle samfund bliver opfat-

tet som et samfund, hvor forskellige
befolkningsgrupper lever side om side
med hver deres grundværdier, og hvor
kulturerne er ligestillede. Her fremstår
5 det som en given og acceptabel ting,
at bestemte indvandrergrupper eksem-
pelvis fastholder deres oprindelige tra-
ditionsbundne og autoritære kultur og
samfundssyn. Ifølge denne tankegang
skal sådanne kulturmønstre blomstre
10 side om side med danske kulturværdier,
uden at de sidstnævnte har nogen for-
trinsstilling. Det kan for eksempel dreje
sig om synet på kvinders stilling.

I en sådan multikulturel samfunds-
15 model opgiver man altså tanken om, at
det moderne samfund har brug for et
fællesskab omkring grundværdier som
personlig frihed, ligestilling, demo-
20 krati, religionsfrihed, kritisk tænkning,
tolerance og borgerpligter over for sam-
fundet.

Men hvis der ikke findes en sådan
fælles grundkultur, og hvis den sociale
kontakt mellem befolkningsgrupperne
25 er meget ringe, vil det moderne velfærds-
samfund begynde at smuldre.

Det centrale i debatten må være, om
vi ønsker et multikulturelt samfund i
30 denne forstand eller ej. Skal man have
et samfund, hvor forskellige grundkul-
turer lever side om side, uden at der er
nogen af kulturerne, der har en særlig
placering og særlig betydning for sam-
35 fundet? Jeg mener så afgjort nej.

Andre mener derimod ja. I hvert
fald ser det ud til, at der er en forestil-
ling, som går på, at Danmark ligesom
andre vestlige lande er på vej til at blive
40 multikulturelle samfund i den forstand,
at grundlæggende kulturer er ligestil-
lede. [...] Ofte er formuleringerne dog
uklare.

”Danmark er på begynderniveau, når det drejer sig om at skabe et velfungerende multikulturelt samfund. Kolonimagter som Frankrig og England har traditioner langt tilbage for at integrere fremmede i samfundet, men Danmark har indtil for 25 år siden været usædvanligt homogent. Det er nyt for danskerne og de danske politikere at få flere kulturer til at fungere sammen, og tiltagene for at skabe et velfungerende flerkulturelt samfund har hidtil været meget få.”⁶⁵

Det multikulturelle samfund er ofte forbundet med en opgivende holdning til, hvor meget vi kan styre udviklingen af vores eget samfund. Således skriver Information, at vi kun kan håbe på, at indvandrerne får et arbejde, så de kan betale skat.

”Og i en omskiftelig verden er det håbløst at tro, at fremmede kan, vil eller skal blive danskere. At integrere fremmede i de skandinaviske lande handler i stedet om at gøre dem til skatteborgere – at få herboende flygtninge og indvandrere ud på arbejdsmarkedet. Hverken mere eller mindre.”⁶⁶

Men tingene hænger sammen. En af grundene til, at så mange indvandrere ikke har arbejde, er netop, at de ikke er kulturelt integrerede, det vil sige integrerede i en bredere forstand end det at have et arbejde.

Det er problemet for tilhængerne af et multikulturelt samfund. De tror næppe selv på, at samfundet har – og bør have – en dansk grundkultur. Det er ikke i høj kurs at glæde sig over sit land og være stolt over de resultater, vi

har opnået i Danmark og i andre vestlige lande. Det har bredt sig en destruktiv selvkritik i den vestlige verden – en ”ned-med-os” holdning som forfatteren Roger Scruton kalder det i bogen ”The West and the Rest”.

Når man har denne selvforagtende holdning til Europas samfundsmæssige og demokratiske resultater, tager man også afslappet på, om førmoderne og autoritære kulturmønstre kommer til at præge vores samfund side om side med de moderne grundværdier. Men det er en holdning, som truer velfærdssamfundet.

Hvis man vil have et velfærdssamfund, forudsætter det en forholdsvis stærk oplevelse af fællesskab i befolkningen. Befolkningen vil ikke betale en høj skat til overførselsindkomster, fri adgang for alle til skoler, hospitaler, uddannelser og en god bolig, hvis den ikke har tillid til, at alle andre yder på lige fod. Befolkningen vil næppe acceptere en masse lovgivning, som også griber ind i deres personlige liv, hvis de ikke havde tillid til, at alle andre også retter sig efter den lovgivning. For selv at føle et ansvar for fællesskabet skal man have oplevelsen af, at andre føler det samme ansvar – og praktiserer det. Har man ikke den oplevelse, så kan velfærdssamfundet ikke fungere.

Derfor må man også være indstillet på at drage konsekvensen: Man kan ikke både have et velfærdssamfund og et samfund, der er multikulturelt i betydningen uden en moderne, humanistisk grundkultur.

[...]

⁶⁵ Lars Bøgeskov i *Ugebrevet A4*, 19/5 2003.

⁶⁶ Leder i *Information*, 13/6 2003.

Integration

Integration betyder *ikke*, at indvandrere i et og alt skal leve som danskere. Tværtimod er en broget mangfoldighed af tro, kultur, livsanskuelse, boformer, pardannelser og levevis i det hele taget en styrke. Tolerance er netop en af det moderne samfunds værdier.

Men integrationen kræver et fællesskab om en grundkultur og en rimelig grad af social kontakt.

Kulturel integration, det vil sige en bredere integration end det at have et arbejde, betyder, at man kan dansk, at man er fortrolig med det danske samfund, at man kender de spilleregler, der gælder i samfundet for samværet mellem mennesker, at man har lyst til at kende det land, man bor i, og at man har lyst til at være sammen med danskere. Hvis man ikke gør det, vil det ofte også være svært at få et arbejde, simpelthen fordi det kan være svært at begå sig, hvis man ikke kender sproget, kulturen, normerne og adfærden på arbejdsmarkedet. Det handler primært om, at man har forudsætningerne for at klare et arbejde. Dermed menes ikke kun sproglige og faglige kvalifikationer, men også sociale kompetencer som eksempelvis evnen til at handle selvstændigt, være kreativ og samarbejde med andre.

For at tilegne sig disse kompetencer er det vigtigt, at man blander sig med danskere, der hvor man bor, der hvor ens børn går i skole, i foreninger og andre steder. Der kan ofte være nogle barrierer i samfundet og i danskernes holdning til indvandrere. Og det skal vi selvfølgelig gøre noget ved. Danskerne har et ansvar for, at indvandrere kan føle sig som en del af fællesskabet. Men de enkelte indvandrere har også selv et

ansvar for at blive integreret.

En kulturel integration er desuden nødvendig for at velfærdsamfundet kan fungere. Når vi i dag har et velfungerende samfund med en høj standard og udbredt velfærd, er det takket være de moderne værdier, holdninger og normer, som Danmark og den vestlige verden bygger på.

[...]

Målet er et stærkere fællesskab om det moderne samfunds grundværdier, hvor indvandrere er med til at føre det moderne danske friheds-, rets-, og velfærdssamfund videre.

[...]

Det danske fællesskab

Der har i en række år bredt sig en lidt nedladende holdning til det nationale fællesskab og til dansk identitet.

Kærlighed til Danmark og til det at være dansk bliver betragtet som en gammeldags holdning. National identitet er nærmest noget, man er modstander af.

[...]

Nu er vi på vej ind i den globale og europæiske tidsalder, og vi skal alle sammen føle os som europæere, lyder argumentet. Man tror, at især den yngre generation vil være europæere og verdensborgere og ikke tænke særlig meget på sit nationale tilhørsforhold.

Nationalfølelse findes især hos ældre mennesker, de lidt gammeldags, der er bange for de fremmede, lyder argumentet.

Men det er et forkert billede.

Et flertal i befolkningen er positiv over for globaliseringen. Det gælder alle befolkningsgrupper – om end de unge er mere positive end de ældre. Kun 17 procent af befolkningen mener, det ville

være bedst, hvis globaliseringen kunne bremses eller standses helt.

Men selv om unge mennesker er blevet mere europæiske og mere globalt orienterede, er de ikke blevet mindre danske af den grund. De yngre generationer er generelt lige så glade for Danmark og for det at være dansker, som de lidt ældre generationer.

Alle mennesker har brug for at være en del af et fællesskab, at have følelsen af at høre til. Derfor er nationalfølelsen også en meget grundlæggende del af de fleste menneskers identitet.

Det hænger sammen med, at Danmark er rammen om et kulturelt fællesskab, der bygger på vores sprog, vores historie, vores værdier, vores sociale spilleregler og vores livsformer. Alt det bidrager til opfattelsen af, at vi hører sammen, at vores liv er forbundet med hinanden. Hver eneste dag får vi – som regel fuldstændig ubevidst – massevis af bekræftelse på, at vi er en del af et fællesskab.

Tag nu bare sproget. Sprog er jo ikke bare noget udvendigt og formelt. Sprog er bærer af historie, en masse nuancer, som vi er fælles om at forstå, og som vi ikke behøver at forklare hinanden, en masse forudsætninger, som vi kan tage for givet, fordi vi lever sammen, og fordi vi deler en masse erfaringer.

Vi har mange underforståede retningslinjer, normer og forestillinger om, hvad man bør gøre og ikke bør gøre, som udspringer af dette fællesskab.

Danmark er også rammen om et politisk fællesskab, der bygger på fælles love, og på at vi stemmer ved de samme valg. Men det politiske fællesskab er mere end det.

Det politiske fællesskab er funda-

mentet for velfærdssamfundet. Og det politiske og kulturelle fællesskab kan ikke skilles ad. Det politiske fællesskab fungerer nemlig kun, hvis der er fælles folkelige værdier.

Vi skal selvfølgelig hele tiden huske på, at det danske ikke er noget helt særligt og anderledes end alle andre nationaliteter. Vi var aldrig blevet dem, vi er, uden kolossale påvirkninger udefra. Danmark er især blevet udviklet som en del af den vestlige verden. Det moderne danske samfund har rødder tilbage i den kristne historie og endnu længere tilbage i det gamle Grækenland og det gamle Rom. Ser vi på den nyere historie er det i reformationstiden og i oplysningstiden i 1500-1700-tallet, at vores moderne samfund for alvor blev grundlagt. Det er her, de vestlige værdier har deres udspiring – i et samfund med det enkelte menneske i centrum, med demokrati, ligestilling mellem kønnene og kritisk tænkning.

Men de vestlige værdier har også fået et nationalt præg i kraft af den særlige danske udvikling.

Vi skal være bevidste om vores centrale samfundsværdier. Vi skal holde fast i en moderne, humanistisk grundkultur. På det grundlag skal vi skabe et fællesskab af danskere og indvandrere. Det drejer støtten til Fatima sig om.

Uddrag af Karen Jespersen: *Til støtte for Fatima. Indvandrerne omstilling til Danmark*, People's Press 2003.